

MĀRTIŅŠ BRAUNS DAUGAVA

LATVIJAS RADIO KORIS
MĀRTIŅŠ BRAUNS, TAUSTIŅINSTRUMENTI
SIGVARDŠ KĻAVA, DIRIĢENTS

MĀRTIŅŠ BRAUNS DAUGAVA

LATVIJAS RADIO KORIS
SIGVARDŠ KĻAVA

Latvia
100

SKANI *Barokālais Jēzus*

OXMM

MĀRTIŅŠ BRAUNS (1951) / RAINIS (1865–1929)

DAUGAVA (1988)

LATVIJAS RADIO KORIS / LATVIAN RADIO CHOIR
MĀRTIŅŠ BRAUNS, TAUSTIŅINSTRUMENTI / KEYBOARD
SIGVARDŠ KLĀVA, DIRIĢENTS / CONDUCTOR

1. Sasaukšanās/Gathering (2:20)
2. Tumsas māte/Mother of Darkness (5:36)
3. Mosties, celies/Awake, Arise (0:46)
4. Mazā saule/The Small Sun (1:16)
5. Ilgu vējš/Wind of Longing (4:16)
6. Dusmu dziesma/Song of Anger (2:58)
7. Daugavmāte/Mother Daugava (3:13)
8. Trimdas dziesma/Song of Exile (5:35)
9. Jodi/Demons (1:08)
10. Trauksme/Alarm (2:20)
11. Krauklīt's/The Raven (1:28)
12. Uzklusat/Hark! (1:32)
13. Sarkanbaltais karodziņš/The Red-White Flag (1:29)
14. Zvērests/The Oath (1:11)
15. Sliedes/Rails (1:17)
16. Veļu dziesma/Song of the Spirits (3:07)
17. Kalns/The Mountain (4:45)
18. Saule, Pērkons, Daugava/Sun, Thunder, Daugava (4:47)

Mārtiņš Brauns, balss/vocals (5.,16.)
Agate Burkina, soprāns/soprano (7),
Voldemārs Karpačs, balss/vocals (17)

Recorded at:

St. John's Church, Riga, February 2018 (1.-9., 11.-14., 16.,18),
sound engineer Andris Ūze

Studio "Mārtiņš", Riga, 1997 (11.,15.,17)

sound engineers Anrijs Krenbergs, Normunds Deināts

Editing, mixing, mastering: Studio "Sig.Ma", Agnese Strejča, Sigvards Kļava

Booklet text: Ingrīda Zemzare

English translation: Amanda Zaeska

Text editor: Ināra Jakubone

Photos: Didzis Grodzs

Design: Gundega Kalendra, Raugs.eu

Executive producer: Egils Šēfers

© LMIC/SKANI 064, Latvijas Koncerti, Riga, 2018

© LMIC/SKANI 064, 2018

booklet in English / buklets latviski

www.skani.lv

TT (47:59)

Latvia
100

MĀRTIŅŠ BRAUNS / RAINIS. DAUGAVA

Raiņa dzeja ir bijusi iedvesmas avots visu paaudžu latviešu komponistiem. Un ar viņa vārdu saistāma arī pirmās latviešu nacionālās klasiskās operas rašanās.

Rainis pavēra pilnīgi jaunus apvārsņus latviešu dzejā. Tajā parādās agrāk nepieredzēta brīvība un plašums. Itin kā no milģas un skaistas ielejas kāds būtu pacēlies sniegotā kalnā ar plašu skatu leņķi, ar kāpiena pieredzes dotu stingrību audos un atbrīvotu saucēja balsi. Viņa teksti nav vairs tikai daiļi vai teiksmaini. Raiņa lirika ir pilna parabolū, simbolisma, un tajā ir dziļi traktētas atsaucēs uz Bībeli un antikās pasaules mitoloģiju. Jau 1896. gadā Rainis uzsāka tulkot Gētes *Faustu*, un viņa piezīmēs pausto atziņu "*Fausts* ir stipra pils pret sekumu" var attiecināt uz dzejnieku pašu mūsu kultūrā. Un tieši ar *Daugavu* Rainis itin kā pienāk pavisam tuvu savas tautas iekšējai spriedzei un aizturētai sāpei.

Raiņa un Mārīņa Brauna *Daugavai* ir liela kultūrvēsturiska vērtība. Tā cieši saistīta gan ar neatkarīgās Latvijas valsts dzimšanu 20. gadsimta sākumā, gan ar ceļu uz neatkarīgas valsts atgūšanu gadsimta beigās.

Jau 1915. gadā, būdams vēl trimdā Kastaņolā, Rainis iecer dzejoļu krājumu, un nākamajos gados izveido dramatisku poēmu *Daugava*. Viņš to nosauc par Sērdieņu dziesmu, un tautas likteņupe tajā tēlota no melnās Daugavas līdz saules Daugavai. Raiņa *Daugavu* pirmo reizi izdod Anša Gulbja apgādā 1919. gadā īsi pirms Bermonta uzbrukuma Rīgai, un metienu izpērk divās nedēļās. 1920. gadā autors dienasgrāmatā ieraksta: "Kad reakcija bija jau nospiedusi pie zemes Latviju un grieza viņai rīkli, es neizturēju un izkiedzu *Daugavu* pret tautas nokaušanu."

Piedzīvojusi pirmuzvedumu Nacionālajā teātrī tieši Latvijas valsts pasludināšanas pirmajā gadadienā 1919. gada 18. novembrī, Raiņa *Daugava* Nacionālajā teātrī tiek iestudēta vēlreiz 1923. gadā (ar Alfrēda Kalniņa mūziku), un vēlāk arī Ventspils (1924), Liepājas (1926) un Rīgas Strādnieku teātrī (1928).

1923. gadā trešajā, papildinātajā izdevumā Rainis raksta: "*Daugava* ir darbs, kam bijis vēsturisks uzdevums; viņš šo uzdevumu izpildījis un nu paliek kā dokuments mūsu valsts tapšanas vēsturē." Tam oponentē Jānis Ziemeļnieks: "Ja arī pieliktu domas, ka Raiņa *Daugava* savu vēsturisko idejisko uzdevumu beigusi, tad tomēr viņa nekad savu uzdevumu nevar nobeigt kā skaistākā dzeja un tīrākā jūtu lirika, kurai arvien būs nemirstīga vara pār mūsu dvēseli!"

Pēc otrā pasaules kara padomju režīma laikā *Daugava* diezgan ilgi bija *pagrīdes literatūras* statusā – to paslepis lasīja tie, kam vecāku bibliotēkās bija saglabājušies pirmskara izdevumi. Publiskajās bibliotēkās *Daugavu* turēja aiz atslēgas tā saucamajā *specfondā*, jo spēcīgā dzeja varēja raisīt jaunas brīvības alkas.

1988. gadā Valmieras drāmas teātrī Valentīna Maculēviča režijā *Daugava* iegūst jaunu spēku Mārīņa Brauna mūzikā, kļūstot par vienu no pašiem spēcīgākajiem Trešās atmodas vēstnešiem. Viedā teātra kritiķe Lilija Dzene uzreiz paredzēja: "Izrādes gars paliks tās mūzika".

Un patiesi – jau pēc gada vairākas dziesmas no teātra izrādes nonāk Skolēnu dziesmu svētku repertuārā un *Saule, Pērkons, Daugava* sāk savu ceļojumu kultūras vēsturē, aizskanot arī tālu pasaulē. Pēc gandrīz četriem gadu desmitiem šī dziesma tiek pieņemta par Katalonijas neatkarības pieprasītāju himnu – ar katalāņu dzejnieka Migela Marti i Pola (Miquel Marti i Pol) dzejoļa *Ara és l'hora* (Tagad ir laiks) vārdiem. Var teikt, ka 2014. gada 11. septembrī Barselonā Mārīņš Brauns bija radījis īstus dziesmu svētkus – autora pavadījumā šo dziesmu pilsētas ielās dziedāja ap 40 000 cilvēku!

Jo Mārīņa Brauna mūzika Raiņa dzeju izceļ saulītē. Jaunā saulē – pēc vairākām paaudzēm. Tā nav ilustrācija, bet dzejas izdzīvošana. Brauns pārceļ mūzikā Raiņa dzejas pašu būtību – ne velti tā atstāj iespaidu arī uz citzemju klausītājiem. Tā ir laikmetīga 20. gadsimta beigu mūzikas valoda, un tai pašā laikā tā ir tēlojoša teātra valoda.

Tāpat kā Raiņa *Daugava* piedzīvoja vairākas transformācijas no dzejoļu kopas līdz dramatiskai poēmai, un tika arvien papildināta, sadarbojoties ar dažādiem teātriem (Prologs sarakstīts otrajam iestudējumam Nacionālajā teātrī, Epilogs – 1928. gada izrādei Strādnieku teātrī), tā arī Mārīņa Brauna *Daugava* izkristalizējās pamazām, gadu gaitā, ciešā sadarbībā ar viņa līdzgaitniekiem diriģentiem.

Vispirms aktieru dziedātās teātra dziesmas pārtapa kora dziesmās. Mārīņš Brauns kopā ar diriģentu Ivaru Bērziņu tolaik strādāja ar kamerkori *Sindi putnu dārzs* (1985-1992), un tieši viņi pirmatskaņoja poēmu *Daugava* jauktam korim un taustiņinstrumentiem. Pie taustiņinstrumentiem muzicēja pats autors.

Seko milzīgs kulminācijas daļas *Saule, Pērkons, Daugava* popularitātes vilnis. Kā Rainis *izkiedza* savu *Daugavu* pret tautas nonāvēšanu, tā Mārīņš Brauns izspēlēja šo drāmu vēlreiz, jaunā attīstības lokā, pret tautas identitātes zaudēšanu.

Nākamo metamorfozi *Daugava* piedzīvo jau 2016. gadā, kad slavenā vīru kora *Dziedonis* diriģents Uldis Kokars izprasa komponistam jaunu versiju vīru korim. Vispirms dažādos Latvijas reģionos un visbeidzot Latvijas Universitātes Aulā tā nu izskan vīru kora dziedājumā – ar autoru pie taustiņinstrumentiem.

Un tagad – Latvijas 100. jubilejas gadā – poēmu *Daugavu* ieskaņojis Latvijas Radio koris diriģenta Sigvarda Kļavas vadībā.

Diriģents Sigvards Kļava ir izcils sadarbības partneris Mārīņa Brauna spilgtajam talantam. Radio koris ir kā latviešu komponistu darba svētnīca. Komponists atzīst, ka labāku kori par Latvijas Radio kori viņš nezina: "Viņi nodziedās arī elkoņa nospiedumu uz klaviatūras. Redzu, ka koris var visu, un viņu mērķis ir mūzikā atrast to, ko vārdos nevar izteikt."

Tas ir Mārīņa Brauna radošais kredo. Mūzikai nav jādublē tekstā ierakstītais, režisora izrādītais, bet gan jārada jauna iztēles sfēra ar saviem muzikāliem līdzekļiem. Viņš ir viens no visvairāk pieprasītajiem teātra un kinomūzikas komponistiem. Vairākkārt atzīts par gada labāko teātra komponistu Latvijā. Septiņas reizes saņēmis Lielā Kristapa balvu kā Latvijā labākais kinomūzikas komponists. Dažādos starptautiskos kinofestivālos Mārīņa Brauna mūzika prēmēta ap 20 reizi. Rakstījis pasūtījuma darbus ārzemju TV, piemēram, Londonas TV 4, Zviedrijas TV 2. Veiksmīga sadarbība bijusi ar gandrīz visiem Latvijas teātru un kino režisoriem, īpaši ar Arvidu Krievu, Jāni Cimnermani, kinodokumentālistu Juri Podnieku, angļu režisoru Deividu Monro. Jo Mārīņš Brauns nav kabineta komponists, bet gan aktīvs mūziķis.

Jaunajā *Daugavas* ierakstā dzirdama arī paša Mārīņa Brauna balss. Pirms pusgadsimta mācījies Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolas kora nodalī, viņš ir bijis vokālists arī savā jaunības rokgрупā *Sipoli*, un nekad nav pārtraucis aktīvi piedalīties savu darbu atskaņojumos kā taustiņinstrumentālists.

Mārīņš Brauns ir pārliecināts, ka Rainis savu aktualitāti nav zaudējis pat šodien. "Kaut kas no viņa vienmēr būs aktuāls. Pagāniskais, kas ir *Daugavā*, tā nav reliģija. *Daugava* ir mūsu saknes, mūsu izaicinājums, – lūk, jūs mūs nemācīsiet dzīvot, mums ir sava saule, pērkons, un tas viss nevienā mirklī neizslēdz ticību Visaugstākajam. Var domāt visādi, bet šis teksts būs aktuāls, kamēr vien būs latvieši."

Ingrīda Zemzare

Latvijas Radio koris ir unikāla muzikāla vienība kormūzikas pasaulē. Kamerkoris ar spēju izcili atskaņot visplašāko repertuāru no senās mūzikas līdz mūsdienu komponistu sarežģītākajām partitūrām. Latvijas Radio koris ir kā radošā laboratorija, regulāri mudinot komponistus rakstīt opusus, kas pārsniedz klasiskā vokāla arsenālu – no tradicionālās dziedāšanas manieres līdz virstoņu un ceturtdaļtoņu dziedāšanai.

No 1992. gada Latvijas Radio kori strādā divi diriģenti – mākslinieciskais vadītājs, galvenais diriģents Sigvards Kļava un diriģents Kaspars Putniņš. Divdesmit gadu laikā Latvijas Radio koris ir radījis jaunu izpratni par kori, kurā katram dalībniekiem ir savs uzdevums un personīgais pienesums. Radio kora mākslinieku balsu tembrālās buķetes sakausējums tiek uzlūkots par kora ansambļa skanējuma etalonu. Dziedātāju spēja orientēties dažādu laikmetu, žanru un stila mūzikā ļauj Latvijas Radio korim uzstāties gan vokāli instrumentālu darbu atskaņojumos un operu izrādēs, gan multimedialos un performanču projektos, gan intīmās *a cappella* muzikālās sarunās, gan teatrālos uzvedumos, kur kora dziedātāji atklājas kā daudzpusīgi solisti, līdztekus dziedāšanai spēlējot arī instrumentus.

Kopš 1994. gada pēc diriģenta Kaspara Putniņa iniciatīvas Latvijas Radio kora ietvaros darbojas arī kora grupa, tās sastāvam variējoties no 8 līdz 16 dziedātājiem. Viņu uzmanības centrā ir dziedāšana ansambli, cilvēka balss iespēju pētīšana un jaunu izteiksmes formu meklēšana. Līdzās laikmetīgās mūzikas koncertprogrammām un eksperimentālu mūsdienu partitūru pirmatskaņojumiem, kora grupa piedalās arī skatuves uzvedumos. Latvijas Radio kora grupas veiksmes stāsts ir kopdarbs ar dāņu instalāciju un performanču teātri *Hotel Pro Forma* un režisori Kirstenu Dēlholmu, kas desmit gadu laikā vainagojies trīs multimedialās kora operās. Pēc pirmā kopdarba *Operācija: Orfejs* (2007) panākumiem tapa izrādes *War Sum Up* (*Kara daba*, 2011) un *NeoArctic* (2016).

Latvijas Radio koris ir uzstājies Zalcburgas un Lucernas festivālos, BBC *Proms*, *Radio France* festivālā Monpeljē, *Baltic Sea Festival* Stokholmā, *Printemps des arts* Montekarlo, *Klangspuren* Austrijā, *White Light* festival ASV, Dortmundes *KLINGVOKAL*, *Musikfest Erzgebirge* Vācijā, *Soundstreams* Kanādā un tādās koncertzālēs kā Amsterdamas *Concertgebouw*, Elbas filharmonija, Losandželosas *Walt Disney Concert Hall*, Berlīnes *Konzerthaus*, Parīzes Elizejas lauku teātris, Linkolna centrs Ņujorkā, Drēzdenes *Frauenkirche* u. c.

Korim bijusi veiksmīga sadarbība ar tādiem izciliem diriģentiem kā Heincs Holģers, Rikardo Muti, Rikardo Šaiji, Gustavo Dudamels, Larss Ulriks Mortensens, Esa-Peka Salonens, Pīters Filippss, u. c. Latvijas Radio kori uz sadarbību aicinājuši Lucernas festivāla orķestris, *Ensemble intercontemporain*, Losandželosas filharmonijai, *Camerata Salzburg*, *Concerto Copenhagen* u. c.

Latvijas Radio kora ieskaņojumi izdoti sadarbībā ar ierakstu namiem *Ondine*, *Deutsche Grammophon*, *ECM*, *BIS*, *Hyperion Records*, *Naive*. 2015. gadā aizsākta latviešu kormūzikas albumu sērija nacionālajā ierakstu kompānijā *Skani*. Latvijas Radio koris ir piedalījies *Grammy* balvas ieguvēja – Arvo Perta mūzikas albuma *Adam's Lament* (ECM) ierakstā, kas ieskaņots diriģenta Tenu Kaljustes vadībā. Pasaulē lielu atzinību guvis Latvijas Radio kora veiktais Sergeja Raħmaņinova *Vesperu* ieskaņojums, nonākot žurnāla *Gramophone* un ASV raidstacijas NPR topos. 2017. gada vasarā Latvijas Radio koris ar lieliem panākumiem debitēja slavenajā *BBC Proms* festivālā, atskaņojot tieši Raħmaņinova *Vesperes*.

Latvijas Radio koris ir Eiropas profesionālo koru asociācijas *Tenso* biedrs, kā arī bija viens no četriem *Tenso* dibinātājiem.

Koris vairākkārt saņēmis Latvijas Lielo mūzikas balvu – valsts augstāko apbalvojumu par sasniegumiem profesionālajā mūzikā, kā arī Ministru kabineta balvu un citus apbalvojumus.

Lauma Malnace

Sigvards Kļava ir Latvijas Radio kora mākslinieciskais vadītājs kopš 1992. gada. Viņa mērķtiecīgā darba rezultātā Latvijas Radio koris ir izveidojies par starptautiski atpazīstamu, vokāli spilgtu vienību, kuru vēlas dzirdēt slavenākajos festivālos, un kuru uz sadarbību aicina pasaules izcilākie mūziķi.

Sigvards Kļava studējis diriģēšanu Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā, Štutgartes Baha akadēmijā un Oregonas Baha festivāla meistarklasēs, kā arī Sanktpēterburgas konservatorijā. Kopš 2000. gada viņš ir Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas kordiniģēšanas nodaļas profesors.

Sigvarda Kļavas veidotie Latvijas Radio kora projekti allaž ir rūpīgi izauklēti vēstījumi, muzikālas ekspedīcijas, pētot dziedāšanas un balss fenomenu, meklējot tiltus starp arhaisko un mūsdienu, apcerot pārlaicīgo caur tematisku koncertprogrammu atklāsmju ceļu. Atzinību guvušās programmas *Litānija*, *Mātes Terēzes lūgšana*, *Vakara sarunas Jāņa baznīcā* vienmēr ir papildījušas dienvamus ar klausītājiem. Pēc Sigvarda Kļavas ierosinājuma Radio koris veidojis kopīgus projektus gan ar tradicionālās un neakadēmiskās mūzikas spilgtiem pārstāvjiem, gan garīdzniekiem un mūsdienu skaņražiem, sintezējot laikmetīgās mākslas eksperimentus ar kultūras mantojumu un paplašinot redzējumu uz cilvēka balss iespējām. Sevišķu publikas mīlestību iemantojuši koncertuzvedumi ar Imanta Kalniņa (*Imants un Ziedonis*, *Dzejnieks un Nāra*) un Artura Maskata (*Vācietis. Klavierkoncerts*), *Atlantida* mūziku. Viņa vadībā tapuši arī veltījumi latviešu tautas dižgariem un varoņiem – mūzika filmai *Lāčplēsis* un uzvedums *Rakstītāja* par Broņislavu Martuževu.

Pēc Sigvarda Kļavas iniciatīvas 2014. gadā īstenojās projekts *Bahs. Pasija. Rīga*, kad pirmsliedzienu laikā Rīgas dievnamos tika atskaņotas Johana Sebastiāna Baha pasijas – kopā ar Latvijas Radio kori uzstājās latviešu un ārzemju mūziķi, izcili baroka interpreti ar pasaules mēroga vārdu.

Viņa vadībā korim izveidojusies radoša sadarbība ar ievērojamākajiem latviešu komponistiem Maiju Einfeldi, Ēriku Ešenvaldu, Arturu Maskatu, Kristapu Pētersonu, Santu Ratnieci, Juri Karlsonu, Andreju Selicki, Pēteri Vasku, kā arī ar daudziem ārvalstu komponistiem, kas vainagojusies neskaitāmos pirmatskaņojumos un ierakstos.

Sigvards Kļava ir vairākkārtējs Lielās mūzikas balvas laureāts, Latvijas Republikas Ministru kabineta balvas ieguvējs un Triju zvaigžņu ordeņa kavalieris. Kopš 1990. gada – Dziesmu svētku virsdiriģents.

Diriģējis nozīmīgākajās koncertzālēs un festivālos visā pasaulē, tai skaitā Londonas Karaliskajā Albertā zālē, Elbas filharmonijā, Amsterdamas *Concertgebouw*, Berlīnes filharmonijā. Piedalījies starptautisku žūriju darbā un izglītības projektos. Kā viesdiriģents uzstājies ar Nīderlandes radio un operas kori, Nīderlandes kamerkori, *Cappella Amsterdam*, *RIAS* kamerkori, Leipcigas *MDR* kori un daudziem citiem izciliem korim.

RAINIS

SASAUKŠANĀS

Dziesmas tautas nedienā
Saplūst vienā vaidienā!
Plūst no druvām – druvas mītas,
Plūst no asins – asins lietas,
Tēva zemi sargājot!

Plūst no Bārtas mūsu vaidi,
Durbes, Rojas, Irbes, Stendes,

Sargā Daugav', mūsu savu,
Sargā jūru (mūsu*), visu māti!

Abavnieki nākam sūdzēt!
Mēs no Aucēs, Bērzes, Svētes!

Iecavnieki, Mīsas ļaudis,
Susejnieki, Laucenieki. –

Prom mūs dzina rupja vara –
Mūsu mājas dedzināja. –

Svešu zemju šurpu nākam –
Divkārt bēgļi, trešā postā!

Mēs no Juglas, Ogres, Pērses,
Mēs no Gaujās, mēs no Tīrzas –

Salacnieki, Svētupnieki,
Burtniekkrastu, skaistu malu –

Aivēksteņi (Aivieksteņi*) – upmalieši,
Zilā kalna augstumnieki.

Mēs latgaļi, kas mūs glābs?
Sūdz Rēzekne, sūdz Pededze,
Dubna dubst, Lubāns čūkst,
Krāslavkrasti noslāpuši –

Vaidi plūst (no*) zemes galiem,
Kur nu briesmas iebrukušas?

Asins jaukti upju viļņi
Vaidu putām burbuļoja –

Izmocīti, izklīduši
Raudāt nākam dzimtu zemi:

Dzirdi, mūsu Daugavmāte,
Tumsas māte, tūkstots balsis!

TUMSAS MĀTE

Vēlu, vēlu, – tumsa, tumsa,
Steidzin (steigtin*) steidz Daugavmāte;
Pilni klēpji dvēselīšu,
Nakti jūrā jānones.

Steidzin (steigtin*) steidz, apstājas:
Kas tur raud ievajā?
Vai tās vēlas laktiģalas
Pārziedēta pavasara?

Ko vaicāji, Daugavmāte?
Vai tu bērnu (bērnus*) nepazīni?

Latvju bērni – bārenīši
Nāk pie tevis sūdzēties.

Rinda, rinda, gara rinda,
Rindas gala neredzēja:
Sasēduši Daugavmalē (Daugmajē*)
Kā tās rudens bezdelīgas.

Bezdelīgas čivināja,
Siltu zemi laizdamās.
Kādu zemi mums laisties?
Kad mums ņēma tēvu zemi.

Bezdelīgas čivināja,
Visi priekš (priekā*) klausījās –
Kas klausīja bāra bērnu?
Tumša nakts, Daugavmāte.

Tumsas māte, Daugavmāte,
Uzklausat! uzklausat!
Nedzird saule, dzirdi tu:
Tumsas māte, Daugavmāte!

Saules grima, saules grima,
Tumsa kāpa debesis –
Daugavmāte spoguļi
Ilgi vizmu paglabāja.

Ilgi vizmu paglabāja,
Līdz ij spoguļs aklis tapa;
Veries, acs, neveries –
Neviz vairs Daugaviņa.

Uguns meita spodracīte,
Siltas dvašas pūtējiņa!
Uzmet aci, uzpūt dvašu:
Vēsas naktij vilnainītes.

Vēsas naktij vilnainītes,
Krata mani padrebūji:
Ne maizīte miesas silda,
Ne priecīņš sirdi manu.

Visas savas lielas bēdas
Sikās dziesmās izdvešam;
Cik tās dziesmas neizdvesa,
Tik asaras izraudāja. –

Cik asaras izraudāja,
Tik uzplūda Daugaviņa –
Grūti nest Daugavai
Asarplūdu sūrumiņu.

Labāk dziesmas padziedam,
Ne Daugavai grūti darām, –
Visas savas lielas bēdas
Vējā, gaisā aizpūšam!

MOSTIES, CELIES

Mosties, celies, latvju tauta!
Lai tu celtos, topi jauna!
Ņem sev rokās jaunu spēku,
Ņem sev mutē jaunu mēli,
Ņem sev galvā jaunu garu,
Ņem sev krūtīs jaunu sirdi!
Tava mūža latvju dvēse
Tad tik staros jaunu dienu.

MAZĀ SAULE

Saule mūsu māte,
Daugav' sāpju aukle,
Pērkonš velna spērējs
Tas mūsu tēvs.

ILGU VĒJŠ

Ilgu vējš, ciņas laiva,
Sāpju jūra pārbraucama,
Aiz tās lielās sāpju jūras
Staiģā ļaudis dziedādami.
Staiģā ļaudis dziedādami
Jaunajā Latvijā.

Visi mani mazi brāļi
Kārklīni raud,
Visi mani lieli brāļi
Ozoli šņāc.
Zili, zili, melni, melni
Jodnieki jož,
Garām lietus pātāgām
Šaustot, švīkst.

Pilni rati akmeņkrauti,
Pērkonis brauc.
Zelta segu izstiepusi,
Saulīte nāk.

Zelta segu izstiepusi,
Saulīte nāks.

Kur tā nauda? Kur tā nauda?
Kas guļ jūras dibenā.
Kad man būtu tā naudiņa!
Lielas lietas izdarītu.

Tā nebija ļaužu nauda,
Kas guļ jūras dibenā,
Tā bij dārga dimantzvaigzne
Latvju tautas debesis.

Pērkonš naudu noglabāja
Daugaviņas dibenā:
Akmeņslogu virsū vēla,
Ūdens krācī pāri gāza.

"Nu tu sargā, Daugaviņa!
Ķilā ņemu tavu sirdi.
Nesargāsi, duršu sirdi,
Mūžam tekot asiņosi!"

Nobīstas Daugaviņa,
Nesa naudu jūrīnā:
"Tev, jūrīnā, dziļāks klēpis:
Uz mūžiem noglabās (noglabāsi*)."

"Vai, ko dari, Daugaviņa!
Kas nu naudu augšā cels?
Atnāks laiks (laiki*), celsies vecis:
Kur tā mana dimantzvaigzne?"

Kur tā mana dimantzvaigzne?
Pašā jūras dibenā, –
Kas to zvaigzni augšā cels?
– Gaid', līdz jūra izskalos." –

Tauta raud simtus gadus,
Tautas miesas asinē, –
Asar'plūdu, asins plūdu
Jūra tūkst – izmet zvaigzni.

DUSMU DZIESMA

Kad es savas dzimtas zemes
Iedomājos dien' vai nakti,
Augšup kūso mana dvēsele.

Ko tie tevīm padarīja,
Tava paša īsti bērni,
Atdodami tēvu zemi!

Tēva druvu sveši mīda,
Pāri brien pa brāļu kapu,
Kur guļ dārgas brīves asins!

Zvēri brīvi paņēmuši,
Brīves dēlus norējuši,
Brīves vārdu traipījuši.

Mana zeme, dzimtas (dzimtā*) zeme!
Salnas (salnās*) kosti tavi ziedi –
(Mana zeme, dzimtā zeme*)
Kā Tu bērnuš mierināsi?

Kad es savas dzimtas zemes
Iedomājos dien'vai nakti,
Augšup kūso mana dvēsele –

Augšup kūso putodama,
Rūgtu žulti mētādama,
Saēzdama manu sirdi.
DAUGAVMĀTE

Daugavmāte, Daugavmāte!
Kā Daugavu nemilēt:
Tu milēji mazu mani,
Smilšu klēpī auklēdama.

Uz Daugavu tiecās tēvs,
Uz Daugavu māte mana.
Piedaugavas novadā
Šūp'li manim pakārdami,
Mazajai māsiņai
Uz Daugavas paša krasta.

Zeme, zeme, Daugaviņa,
Tās man mūža lolotājas:
Zeme manu šūp'li (šūpuli*) nesa,
Daugav' manu dvēselīti.

Dvēselīte dziedādama
Pa Daugavu aizlīgoja
Baltā jūras augstumā,
Tālā saules pasaulē.

Kad atnāks mana diena,
Zeme miesas paglabās,
Daugav' dvēseli aiznesīs
Melnās vēju debesis.

TRIMDAS DZIESMA

Kur spīd viens saules puteklīts,
Tur arī saule ir pate (pati*);
Kur raud viens latvju pabērnišs,
Tur arī Latvijā pate (pati*).

Tūkstots, otris trimdīnieku
Bija "tie, kas neaizmirst", –
Trimdā tagad tauta visa,
Lai nevienš nu "neaizmirst"!

Mili tēvu, mili māti,
Vairāk mili savu tautu!
Nomirs tēvs, nomirs māte,
Paliks tauta paglābēja.

Viena pati īsta māte,
Viena dārga dvēselīte;
Cik dārgāka māte – tauta?
Miljons bija dvēselīšu!

Bērniņš nav (nava*) sava spēka –
Tēva, mātes gabaliņš:
Tēva prāta, mātes sirds,
Senu tēvu iedzimuma,
Senu tēvu iedzimuma,
Tautas celma atvasuma.

Visi mil savu tautu
Tā kā savu māmuliņu –
Tikai latvij jāpamāca:
Milāt tautu, māti savu!

Krauklis krauklim aci saudz,
Vilks vilkam nekož rikli, –
Kādi zvēri esam mēs?
Kožam paši savu tautu!

Atstāj tēvu, atstāj māti
Tas, kam dvēsele sasmakusi;
Kāda tam (ir*) dvēseles smaka,
Kas atstāja tautu savu?

Goda mūžu nodzīvosi,
Goda vīrs svešlatvietis:
Vai tev kauns negrauzis?
Kauna vīrs – tautas bēglis?

Bērni bēga svešu ceļu,
Aizmīrsdami tēvu zemi, –
Pakāj dzenās ļauna sirds
Sarkanām pātāgām.

Daugav'abas malas
Mūžam nesadalās:
I Kurzeme, I Vidzeme
I Latgale mūsu.

Zinām lapsas, zinām vilkus,
Zinām paši sevi.

Zidāt asins, čūskas,
Neizbēgsat (neizbēgsiet*) tūskas,

Pušu sprāgsat raustoties –
Zeme paliks mūsu!

JODI

Sakūra jodi
Pērkonim pirti:

Sarkanas lodes
Daugavā meta;

Visa mūsu Daugava
Vārijās vērsme;

Migloja meži,
Garoja debesis;

KRAUKLĪTS

Krauklīts sēž ozolā,
(Vai manu dieniņu, ko ta nu tā**)

Kas tev, krauklīt, rociņā?
(Kas manu dziesmiņu vakariņā**)

Kur tev tavas zelta spēles?
Ko tev rokā uguns strēles?

"Nem Tu arī! ņem Tu arī!
Jozies, bruņojies ar varī!

Aizved mūsu svešniekos,
(Aizveda, aizveda, ko ta nu tā**)

Saplēš ģinti gabalos.
(kas manu dziesmiņu vakariņā**)

Steidzies, dzenies, neļauj plēst,
Mūsu latvju ģinti dzēst."

UZKLAUSAT

Par (Pēc*) diviem gadiem trešajā,
Tad saies valstis lielajā.

Tad saplosīsies nezvēri,
Tad kritīs abi pretnieki.

Tad cietēji, tie beigs reiz ciest,
Tad spiestie paši sāks reiz spiest.

Tad celsies katra zem' un valsts,
Kas viņiem bij viss spēks un balsts.

Tad pašus aprīs raktais kaps,
Tad visas zemes brīvas taps.

Es saku skalji, uzklausat!
Tad taisat, visu sataisat!

Tas trešais gads jau atnācis,
Vai gatavus jūs atradis?

SARKANBALTAIS KARODZIŅŠ

Vienā tumšā vakarā
Sarkanbalta debess mirdz, –
Sarkanbaltās debesis
Atviz trijas zelta zvaigznes.

Viena zvaigzne Kurzemīte,
Otra zvaigzne Vidzemīte,
Trešā zvaigzne zvaigznāja,
Tā bij miļā Latgalīte.

Sarkanuguns kvēlumā
Dzima mūsu brīvā Latve,
Sarkanbaltais karodziņš
Uz sarkana plīvināja.

ZVĒRESTS

Septiņsimtas mūžu (mūža*) tumsas
Spieda Latvi nospiezdamas, –
Visām cauri izdzirkstelēja
Latvju dvēsles dzirkstelīte.

Spīdi, dedzi, dzirkstelīte,
Topi spoža debess zvaigzne,
Topi balta tā kā saule,
Bārus sildot pasaulē!

Mani biedri, mani draugi,
Karodziņa nesējīņi,
Vai mēs zvērus zvērēsim?
Zvēri drūp, zvēri lūst.

Klusi rokas uzliekam
Brīvās Latvies karogam;
Topi, audzi, brīvā Latve,
Brīvu tautu kopībā!

VEĻU DZIESMA

Melna veļu laiva naktī brauc,
Zaļas veļu aires rakstā klauzd:
Daudz, daudz, vēl daudz...

Lēni veļu upe vilņus trauc.
Sarkanmelnas putas veļi (vilņi*) jauc –
Daudz, daudz, vēl daudz...

Tilpums veļu laivai pilnum krauts,
Dzīves sējums veļu plaujā plauts -
Daudz, daudz, vēl daudz.

Balsis veļu upē žēli sauc,
Krstā veļu vilki gari kauc –
Daudz, daudz, vēl daudz...

Veļu Daugavā viss līdz rauts,
Zilas veļu rokas klusi žņaudz -
Daudz, daudz, vēl daudz...

Melnā veļu laiva lēni brauc,
Zaļas veļu aires rakstā klauzd;
Daudz, daudz, vēl daudz...

Dzīvie, klausat: veļi cīņā sauc!
Vēl par brīvi cīņā kritīs daudz -
Daudz, daudz, vēl daudz,
Daudz, daudz, vēl daudz...

KALNS

Kalns,
Ko stājies man ceļā priekšā?
Ezers,
Ko gulies, kur man ir jāiet?
Mākons,
Ko kāpi debesis pirmais?
Ejat nost!

Jākāpj man debesis saulei sūdzēt,
Nedzird ne taisnākie, nedzird ne labākie:
– Pāri dara tautai sveši ļaudis!
Trin asus nažus - griezt dzīvas miesas,
Plēš pušu dārgu latviešu tautu!

Cik ilgi zeme pasaulē sildās,
Cik ilgi ļaudis min sauli un zemi -
Tik ilgi latvji šai zemē dzīvo
Vienā vietā pie baltās jūras,
Šaizemē, savzemē piectūkstoš gadus.

Rītos lec saule – zin modināt latvjus,
Vakaros mēness – zin guldīt latvjus
Šaizemē, savzemē piectūkstoš gadus.

– Uzlēks nu saule, neradis latvjus –
Apstāsies iet!
Uzlēks nu mēness, neradis latvjus –
Apstāsies tecēt!
Apstāsies tecēt, meklēs un meklēs.

Meklējot uzvandīs visu pasaulis virsu,
Salauzis debesis, samīdis zemi,
Izsvaidis zvaigznes pa visu klaju.
Atradis, saliedēs, sadziedēs, dzīvinās –
Izvadīs ļaudis Latviju jaunotu:
Sudraba plīvuros, rožainos ielokos,
Jaunu zvaigzni!

SAULE, PĒRKONS, DAUGAVA

Saule Latvi sēdināja
Tur, kur gali satiekas:
Balta jūra, zaļa zeme, –
Latvei vārtu atslēdžiņa.

Latvei vārtu atslēdžiņa,
Daugaviņa sargātāja.
Sveši ļaudis vārtus lauza,
Jūrā krita atslēdžiņa.

Zilzibeņu pērkonis sper (spēra*),
Velniem ņēma atslēdžiņu:
Nāvi, dzīvi Latve slēgs (slēdza*),
Baltu jūru, zaļu zemi.

Saule Latvi sēdināja
Baltas jūras maliņā:
Vēji smiltis putināja,
Ko lai dzēra latvju bērni?

Dzīves ūdens, nāves ūdens
Daugavā satecēja –
Es pamērcu pirksta galu,
Abus jūtu dvēselē.

Saule mūsu māte,
Daugav' sāpju aukle,
Pērkonis velna spērējs
Tas mūsu tēvs.

277
484
226 125
480

MĀRTIŅŠ BRAUNS / RAINIS. DAUGAVA

The poetry of Rainis has served as a source of inspiration for generations of Latvian composers. His name is also linked with the first national Latvian classical opera.

Rainis opened up new horizons for Latvian poetry. His work contained an unprecedented freedom and breadth, almost as if verse had ascended from a tender, beautiful valley to a snow-covered mountain with a marvellous view of the surrounding land, the experience of the climb having imbued it with determination and a free, unshackled voice with which to call out. Rainis' texts are not simply beautiful or mythical. They are full of parable and symbolism, and they contain deep references to the Bible and ancient mythology. Rainis began translating Goethe's *Faust* in 1896, and his comment that "*Faust* is a powerful fortress against shallowness" can also be applied to Rainis' own significance to Latvian culture. And it is exactly with *Daugava* that he came nearest to the internal tension and unspoken pain of his nation.

Daugava by Rainis and composer Mārtiņš Brauns has great cultural and historical value. The work is closely linked with the birth of the Latvian state in the early 20th century as well as with the country's path towards the restoration of its independence at the end of the 20th century.

In 1915, when he was still living in exile in Castagnola, Switzerland, Rainis conceived of a collection of poetry, and in the subsequent years he created the epic poem titled *Daugava*. He called it the "Orphans' Song", and in it the fateful Daugava River of the Latvian nation is portrayed as transforming from the Black Daugava to the Daugava of the Sun. Rainis' *Daugava* was first released by the Ansis Gulbis publishers in 1919 shortly before the Bermondt Army attack on Riga, and the entire run was sold out within two weeks. "When the reaction had already pressed Latvia down to the ground and was cutting its throat, I could stand it no longer and cried out *Daugava* against the slaughter of the nation," Rainis wrote in his diary in 1920.

Having premiered at the National Theatre in Riga on November 18, 1919, the first anniversary of the proclamation of the Republic of Latvia, *Daugava* was produced again at the National Theatre in 1923, set to music by Alfrēds Kalniņš. It was also performed in Ventspils (1924), Liepāja (1926) and the Riga Workers' Theatre (1928).

In the third, supplemented, edition (published in 1923), Rainis wrote that *Daugava* is a work that had a historic task; he completed this task, and now it remained as a document in the history of our state. Poet and journalist Jānis Ziemeļnieks begged to differ: "Even if one admits the thought that Rainis' *Daugava* has completed its historical, ideological task, it can never really finish the task of being the most beautiful poetry and purest emotional lyricism that will always hold eternal power over our soul."

During the Soviet era following the Second World War, *Daugava* was forced underground, read in secret by those whose parents still had editions at home from before the war. In public libraries, *Daugava* was held under lock and key in the so-called "special fund" due to its powerful poetry, which could potentially unleash new yearnings for freedom.

In a 1988 production at the Valmiera Drama Theatre under the direction of Valentīns Maculēvičs, *Daugava* acquired new strength through the music of Mārtiņš Brauns to become one of the most powerful harbingers of Latvia's Third Awakening, paving its way towards regained independence. Theatre critic Lilija Dzene wisely predicted that "the soul of the performance will remain its music".

Indeed, just a year later, several songs from the production were included in the repertoire of the Children's Song Festival, and *Saule, Pērkons, Daugava* (Sun, Thunder, Daugava) began its journey into cultural history, eventually also resounding far beyond Latvia's borders. Almost four decades later, this melody, set to the poem *Ara ēs l' hora* (Now is the time) by Miquel Martí i Pol, was adopted as the anthem of the Catalanian independence movement. It could be argued that Brauns called together a genuine song festival in Barcelona on September 11, 2014, when he accompanied a mass of 40,000 people singing the song in the city's streets.

Because Brauns' music brings Rainis' poetry into the limelight. Into new light, several generations after it was written. It is not an illustration but an actual giving of life to the poetry. Brauns conveys the very essence of Rainis' poetry into music – it is therefore no surprise that the work also touches listeners from other cultures. It is a contemporary musical language of the late 20th century, but it is at the same time also the vivid, portraying language of the theatre.

Just as Rainis' *Daugava* underwent several transformations on its path from being a collection of poetry to a dramatic epic poem, experiencing expansions and collaborations with theatres (the prologue was written for the second production at the National Theatre, the epilogue for the 1928 production at the Workers' Theatre), so Brauns' *Daugava* also emerged gradually, over a number of years, in close collaboration with fellow conductors.

First, the theatre songs sung by actors became choir songs. At the time, Brauns was working with the *Sindi putnu dārzis* (1985–1992) chamber choir together with conductor Ivars Bērziņš, which became the first ensemble to perform the *Daugava* poem for mixed choir and keyboard instruments, with Brauns himself playing the keyboards.

Sun, Thunder, Daugava – the high point of the poem – soon experienced a tremendous wave of popularity. As Rainis had "cried out" his Daugava against the slaughter of the nation, so Brauns replayed this drama, now as part of a new arc of development, against the loss of the nation's identity.

Next metamorphosis came in 2016, when Uldis Kokars, the conductor of the well-known men's choir *Dziedonis*, asked Brauns for a new version of the poem *Daugava* for men's choir. Again – in various regional concert halls and finally also in the Grand Hall of the University of Latvia – the entire poem, with the composer himself at the keyboards, resounded in a performance for men's choir.

And now, in the year of Latvia's centenary, *Daugava* has been recorded by the Latvian Radio Choir under the direction of conductor Sigvards Kļava.

Kļava is a superb partner for Brauns' vivid talent. For Latvian composers, the Latvian Radio Choir is like a sacred work space, a sanctuary. Brauns admits he knows no better choir in Latvia: "The Radio Choir can even sing the thud of an elbow on piano keys. I know that this choir can do anything, and its goal is to find in music what cannot be expressed in words."

That is Brauns' creative credo. Music does not need to copy what is written in the text or demonstrated by the director; instead, it must create a new sphere of imagination through musical means. Brauns is one of the most sought-after theatre and film score composers and has received several annual awards for best theatre composer. He has won the Lielais Kristaps award for best film composer seven times. His music has also won about twenty awards at international film festivals. Brauns has written music for TV programming abroad, for example, London's TV4 and Sweden's TV2. He has enjoyed successful collaborations with almost all of Latvia's theatre and film directors, especially Arvīds Krievs, Jānis Cimdermanis, documentary film director Juris Podnieks and English director David Monroe. After all, Brauns is an active musician himself and not just a composer who remains at his desk.

Brauns' also sings on this new recording of *Daugava*. Half a century ago he studied in the choir department at the Riga Emīls Dārziņš Music High School, and as a young man he was also a singer with the *Sipoli* rock group. To this day, he continues to perform his own work as a keyboardist.

Brauns is convinced that Rainis remains relevant today. "There's something about him that will always be topical. The pagan element in *Daugava* is not religion. *Daugava* is our roots, our challenge and defiance – 'you're not going to teach us how to live, we've got our own sun, our own thunder' – and not for one moment does that preclude belief in a Higher Power. You can interpret it as you like, but this text will always be topical as long as Latvians exist."

Ingrīda Zemzare, translation by Amanda Zaeska

The Latvian Radio Choir (LRC) is a unique musical group in the domain of choral music – here is a chamber choir able to perform the widest repertoire from early music to the most sophisticated scores created by modern composers. The Latvian Radio Choir is a creative lab insistently encouraging composers to write music that challenges the scale of vocal possibilities – from traditional singing to overtones and quarter tones.

Since 1992, LRC has two conductors: music director and principal conductor Sigvards Kļava and conductor Kaspars Putniņš. Over the past 20 years, LRC has developed an unprecedented notion of a choir – every chorister has his or her own mission and individual contribution. As a result, the blend of all these timbral qualities define the choral ensemble's sound. The expertise of the singers has made LRC a remarkably flexible ensemble able to deal with a wide variety of musical genres: vocal and instrumental music as well as opera performances, multi-media projects, intimate a cappella conversations and theatrical shows in which the singers express themselves as versatile soloists, talented actors and instrumentalists.

The Latvian Radio Chamber Singers were founded in 1994 as an initiative of Kaspars Putniņš. It is a group of eight to 16 singers that focuses on ensemble singing, exploring the range of the human voice and seeking out novel forms of expression. Along with regular concert programmes of 20th/21st-century music written by contemporary composers and the performance of experimental contemporary scores, the group is also involved in stage productions. It has enjoyed a successful collaboration with the Danish installation/performance theatre Hotel Pro Forma and director Kirsten Dehlholm resulting in three multimedia choral operas in ten years. Their first work was the much-acclaimed *Operation: Orfeo* (2007), which was followed by *War Sum Up* (2011) and *NeoArctic* (2016).

The choir has been invited to perform at top international musical forums including the Salzburg and Lucerne festivals, BBC Proms, Radio France Montpellier Festival, Baltic Sea Festival, Printemps des Arts de Monte-Carlo, Klangspuren Festival, White Light Festival (USA), Klangvokal Dortmund, Musikfest Erzgebirge and Soundstreams (Canada) and at renowned concert halls such as the Concertgebouw and Muziekgebouw in Amsterdam, Elbphilharmonie, Théâtre des Champs-Élysées and Cité de la Musique in Paris, Walt Disney Concert Hall, Konzerthaus Berlin, Lincoln Centre in New York City and the Dresden Frauenkirche.

The Latvian Radio Choir has worked with many outstanding guest conductors, including Heinz Holliger, Riccardo Muti, Riccardo Chailly, Gustavo Dudamel, Lars Ulrik Mortensen, Esa-Pekka Salonen and Peter Phillips. The choir has also enjoyed partnerships with the Lucerne Festival Orchestra, Ensemble Intercontemporain, the Los Angeles Philharmonic, Camerata Salzburg, Concerto Copenhagen and others.

The Latvian Radio Choir records on a regular basis, and its recordings have been released on such labels as *Ondine*, *Hyperion Records*, *Deutsche Grammophon*, *ECM*, *BIS* and *Naïve*. In 2015, a new series of recorded Latvian choral music was initiated by the *Skani* national record label. LRC also participated on Arvo Pärt's Grammy Award-winning album *Adam's Lament* (ECM) in a performance conducted by Tõnu Kaljuste. One of the choir's most acclaimed recordings is of Sergey Rachmaninov's *All-Night Vigil*; it was praised by the renowned music magazine *Gramophone* as the best recording in February 2013 and ranked as one of the 25 best albums of the year by American radio NPR. In the summer of 2017, LRC debuted at the famous BBC Proms Festival with Rachmaninov's *All-Night Vigil*.

LRC is a member and one of the four founders of *Tenso*, the European network for professional chamber choirs. The choir has repeatedly received the Latvian Great Music Award (the highest national award for professional achievement) as well as the Latvian Cabinet of Ministers Award and other awards.

Lauma Malnace, translation by Ieva Kolmane

Sigvards Kļava has been the artistic director of the Latvian Radio Choir (LRC) since 1992. As a result of his steady efforts, the LRC has become an internationally recognised, vocally distinctive musical group welcome at the top music festivals and invited to collaborate with the most outstanding composers and conductors.

Kļava studied conducting at the Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music (JVLMA), the Bachakademie Stuttgart, the St. Petersburg Conservatory and masterclasses at the Oregon Bach Festival. He has been a professor in the conducting department at JVLMA since 2000.

Kļava's LRC projects are deliberate narratives, musical expeditions involving exploration of the phenomenon of singing and voice and seeking bridges between the archaic and contemporary, the eternal and mundane, via inspiring thematic concert programmes. Churches have filled with audiences eager to listen to the choir's highly regarded programmes *Litany*, *Prayer of Mother Teresa* and *Evening Conversations at St. John's Church*. It was Kļava's idea to cooperate with prominent representatives of academic and non-academic music, the clergy and contemporary musicians to fuse contemporary music experiments with cultural heritage and broaden the view of the possibilities of the human voice. The choir's theatrical programmes *Imants and Ziedonis*, *The Poet and the Mermaid*, *Vācietis: Piano Concerto* and *Atlantida* (composers Imants Kalniņš and Arturs Maskats) have been particular favourites with audiences. Kļava has also directed tributes to Latvian heroes and cultural giants by preparing music for the filmed epic poem *Lāčplēšis (Bear Slayer)* and *Writer*, a stage production dedicated to poet Bronislava Martuževa.

In 2014 Kļava initiated the project *Bach. Passion. Riga*, through which Johann Sebastian Bach's passions were performed in Riga's churches by the LRC along with outstanding interpreters of Baroque music from Latvia and abroad.

Under Kļava's guidance, the choir has been privileged to engage in creative cooperation with the most notable Latvian contemporary composers – Maija Einfelde, Ēriks Ešenvalds, Arturs Maskats, Kristaps Pētersons, Santa Ratniece, Juris Karlsons, Andrejs Selickis, Pēteris Vasks – as well as many composers from abroad, resulting in a range of premieres and recordings.

Kļava has received the Latvian Great Music Award several times. He is also a recipient of the Latvian Cabinet of Ministers Award and the Order of the Three Stars. He has been a principal conductor of the Latvian Song Festival since 1990.

Kļava has conducted concerts at the Royal Albert Hall in London, the Elbphilharmonie, the Concertgebouw in Amsterdam, the Berlin Philharmonic and elsewhere. He takes part in international juries and educational projects. As a guest conductor, Kļava has performed with the Netherlands Radio Choir, the Netherlands Opera Choir, Netherlands Chamber Choir, Cappella Amsterdam, the Berlin RIAS Chamber Choir, the MDR Leipzig Radio Choir and many others.